

ВСТУП

Церква на своєму шляху є покликана Христом до постійного оновлювання, якого вона повсякчас потребує, як людська і земська інституція . Час іде, людство безперестанно розвивається, з'являються нові труднощі й виклики перед Церквою. Тому вона не може постійно бути на одному місці, залишатися незмінною. Церква повинна повсякчас оновлюватися, щоби бути близькою до всіх людей у цьому світі. Будучи близькою, вона ефективно звершуватиме свою, дану Христом, євангелізаційну місію. Церква, вірна прикладові Вчителя, сьогодні виходить звіщати Євангеліє всім, повсюди, за всіх обставин, без зволікань, відштовхування чи страху. Християнська радість призначена для всього народу, вона не може нікого оминати .

Колись євангелізаційна місія Церкви полягала в тому, щоб іти й нести Благую вість про Господа нашого Ісуса Христа народам, які ще Його не знали. Сьогодні євангелізація потрібна вже і теперішнім спільнотам, і всій Церкві, бо ж ці змагаються зі слабкостями, труднощами, суперечностями. Тільки Церква, яка відповідає на заклик Ісуса до навернення завдяки Його силі й присутності, стає проповідником надії для людства . Євангелізація вже не розуміється виключно в географічному плані, але також у тому, що ті громади, серед яких живе Церква, з різних причин змінюються так, що Церква мусить і їх євангелізувати . Тому ми тепер дуже часто чуємо термін Нова Євангелізація, який характеризується тим, що звертається до тих, кого Церква прийняла вже до себе, щоб вірні через участь у християнських спільнотах поглиблювали свою віру і християнську формацію .

Бо, на превеликий жаль, Церква Христова сьогодні зазнає кризи. Людська спільнота дедалі більше віддаляється від неї. Людина прагне бути кимось, але не має прагнення бути християнином, бо це, так би мовити, «не модно». Ми живемо в час секуляризації суспільства, коли людство прагне робити все, але робити це без Бога. Бог не актуальний, бо людина не знає Його.

Також у межах нашої держави України є ще одна причина цієї віддаленості від Бога. Ми не так давно вийшли з-під влади Радянського Союзу, культура якого заперечувала існування Бога. Тому після розпаду цього союзу перед душпастирями стояло відповідальне завдання – євангелізувати людей. Але не завжди й не всюди ця місія проходила ефективно. Дуже часто причиною було ліни्वство чи недостатня духовна формація самого душпастиря. І тепер у нас така реальність: хоч наші люди і є віруючими, приходять до Церкви, але насправді не до кінця розуміють, хто такий Бог і для чого потрібна Церква.

Ті люди, які не мають такого розуміння, народжують і виховують дітей. Будучи самі недостатньо сформовані й не утверджені в християнській вірі, вони не можуть у ній виховати й утвердити своїх дітей. Тому ті діти підростають, якщо й у дитинстві чули щось про Бога, то в підлітковому віці цілком забувають про Нього і відходять від Церкви. Тема даної дипломної роботи є дуже актуальною сьогодні. Навколо багато людей, які після народження отримали тайну Хрещення, але християнами так і не стали, через ті вже вищезгадані причини. Завдання Церкви – євангелізувати їх, привести до Бога.

Ті люди, які забули чи відкинули християнство, позбавлені щастя, бо в собі чи у світі щастя не знайдеш. Вони перебувають у смутку й розпачі, бо, шукаючи щастя, не можуть його знайти. І перед священнослужителем є велика перспектива. Він може відкрити людині Того, хто є Щастям, Того, біля кого людина буде щасливою, відкрити милосердного Отця, який чекає на повернення блудного сина.

Тут і відіграє важливу роль таїнство Покаяння, у якому виявляється Боже милосердя. Святе таїнство Покаяння є великим виявом Божої любові й милосердя до нас – грішних. Бо коли ми, обмиті зі своїх гріхів у Хрещенні та обдаровані Божою благодаттю, знову чинимо зі своєї немочі гріх, Господь не відкидає нас і не відвертається, а очікує від нас покаяння. Настав час для Церкви – взяти на себе радісне проголошення прощення.

Прощення – це сила, яка повертає до нового життя й додає відваги, аби дивитися в майбутнє з надією. Тепер, коли Церква здійснює нову євангелізацію, головне, аби вона жила й свідчила про милосердя так, щоб увійти в глибину сердець людей і підштовхнути їх відшукати шлях повернення до Отця. Отож, основна мета в нашій дипломній роботі – показати, яку роль таїнство Покаяння відіграє в євангелізаційній діяльності Церкви.

Для розкриття теми наше дослідження побудуємо за такою схемою: два розділи, кожний із яких містить по три пункти. У першому розділі «Служіння духовного наставництва» ми будемо працювати в три етапи. У першому поглянемо на підготовку особи, яка має покликання стати священнослужителем, до духовного наставництва, а саме, які є рівні цієї підготовки. У другому спробуємо розглянути розвиток духовного наставництва в Церкві та єдність духовного наставництва з таїнством Покаяння і яким чином вони можуть сприяти євангелізаційній місії Церкви. І в третьому намагатимемося відшукати роль духовного наставництва у євангелізаційній діяльності Церкви через доступність священника та його батьківське прийняття.

У другому розділі «Служіння покаяння і примирення у перспективі християнської святості» також будемо діяти в трьох етапах. У першому розглянемо, які є духовні недуги та їхні симптоми, проаналізуємо їх причини, а також те, як вони впливають на людину і до якого стану її приводять. У другому спробуємо відшукати рекомендації, за допомогою яких священник зможе знайти і євангелізувати людину, являючи в тайні Покаяння Боже милосердя. І в третьому розглянемо духовну терапію людини, яка переплітається з євангелізацією, бо допомагає відновити справжнє християнське життя і допоможе відчувати присутність і дію Божу в житті людини.

Проблематика ведення місії Нової євангелізації, як і звершення таїнства Покаяння, є дуже актуальними сьогодні. Ми маємо багато Енциклік, Булл, Апостольських послань Римських Архиєреїв, які порушують теми Нової євангелізації і таїнства Покаяння. Ці теми звучать і в різних документах Церкви. Також багато авторів пише книги, торкаючись цих двох проблем. Із них ми будемо користати під час написання даної дипломної роботи. В основу написання ми вкладаємо Апостольський лист папи Франциска *Evangelii Gaudium*. У ньому понтифік порушує тему Нової євангелізації, закликає до неї сучасних душпастирів і подає напрямки, за якими треба рухатися, щоб досягнути остаточну мету цієї місії Церкви.

Не менш важливим у написанні нашої праці є Посібник для сповідників та духовних наставників Конгрегації у справах духовенства – «Священник – служитель Божого милосердя». У ньому ми знаходимо багато порад, яким має бути священнослужитель, аби своєю поставою, своєю присутністю являти всім, хто його оточує, милосердя Боже. Ще один корисний Посібник – «Сповідь – таїнство Божого милосердя», який уклав Синод

Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиепископства. Там подано багато практичних порад, як правильно звершувати таїнство Покаяння, щоб воно було ефективним для духовного зростання людини, а це сприятиме Новій євангелізації. Ну і найбільшим є збірник публікацій «Мистецтво сповіді», редактором якого є о. Юзеф Августин. З нього ми також будемо багато черпати, щоб написати нашу дипломну роботу й надати їй остаточного вигляду.

ВИСНОВКИ

У нашій дипломній роботі ми намагалися відшукати, яку роль відіграє таїнство Покаяння у євангелізаційній діяльності Церкви. Наше завдання було показати, як через покаяння людина може відчутти Боже милосердя і через це стати активним християнином, який постійно відчуватиме присутність Божу у своєму житті.

У першому розділі ми спочатку поглянули на підготовку, яку має пройти особа, яка відчула покликання до священства, щоб стати добрим духовним наставником і сповідником і могли провадити вірних, доручених її опіці, до Бога. А це і є основним завданням євангелізації – відкрити людині Бога, Його любов і милосердя і привести її до Нього. Тут ми виділили три рівні підготовки до священства, а саме: духовний, інтелектуальний і психологічний. Ці три рівні є дуже важливими для формації майбутнього душпастиря. Перший рівень – духовний, бо особа, яка буде духовним наставником для вірних, найперше сама мусить провадити духовне життя. Другий – інтелектуальний, бо священник має бути мудрою людиною, аби бути готовим у своєму служінні до різних викликів і завжди знати, що порадити людині для вирішення її проблем. І останній – психологічний, бо душпастир повинен бачити, що в цей момент відбувається з людиною, що вона переживає, має знаходити особливий підхід до кожної особи і найважливіше – викликати в кожного довіру до себе. Бо все це, що священник здобуде під час своєї підготовки, завжди буде сприяти ефективнішій його євангелізаційній діяльності.

Далі ми розглянули духовне наставництво, яке часто йде в парі з тайною Сповіді. Простежили, як воно відбувається. Бо людина, яка пізнала Боже милосердя, потребує духовного проводу, щоб ще глибше пізнати Бога, жити, наслідуючи Христа, і прямувати до Царства Небесного. У цьому й полягає євангелізаційний момент цього духовного служіння.

І, нарешті, звернули увагу на доступність священника, бо він, аби бути активним євангелізатором, активним духовним радником і сповідником, повинен завжди бути готовим до зустрічі з вірними, які доручені його опіці. Також роздумували про час і місце звершення духовного проводу й таїнства Примирення – як, де і коли воно має проходити. І тоді відшукали помилки священнослужителів, через які їхнє душпастирське служіння не приносить жодних плодів.

У другому розділі ми почали з пошуку причин, чому людина живе нецерковним життям, чому вона відвертається від Бога, від ближніх і замикається в собі. Тут ми вийшли на термін «духовна недуга». Спочатку намагалися з'ясувати, звідки береться і чим є ця духовна недуга. Потім поглянули, які симптоми з'являються в тих людей, які є під впливом такої недуги. І тоді побачили наслідки – якою людина стає.

Бог нікого не забуває, Бог любить кожну людину й очікує на її навернення. Тому наступним етапом нашої дипломної роботи став пошук практичних порад, як привести людину, яка опинилася під впливом гріха, через тайну Покаяння до Бога, знову ж указуючи на євангелізаційні моменти цього етапу. Тут важливо врахувати вік, стан

кожної людини. Тому ми окремо розглядали сповідь дітей, молоді, чоловіків і жінок, а також людей похилого віку. Намагалися показати, як людей цих різних категорій привести до покаяння і зробити все для того, щоб вони були готові приступати до цієї святої тайни знову і знову, бо відчули милосердя Боже. Звернули окремо увагу на сповідь наречених і подружніх пар. Бо наскільки священник закладе цю любов до Бога в ту чи іншу сім'ю, настільки ця любов буде виявлятися через чоловіка, дружину і їхніх дітей. Тут євангелізація полягає в тому, щоб привести до Бога батьків, а вони своєю чергою приведуть до Бога своїх дітей.

І останній етап даної праці – це духовна терапія. Людина покалася, відчула на собі милосердя Боже. Але щоб стати активним християнином, недостатньо лише однієї сповіді. Ця духовна терапія переплетена з євангелізаційною діяльністю душпастиря. Вона відбувається через слухання Слова Божого і слухання проповіді, через яку священник доступними людині словами пояснює почуте Слово Боже. Відбувається через участь у катехизації, через яку катехит допомагає людині глибше познайомитися з християнською вірою і дедалі більше відчувати те милосердя Боже в тайні Покаяння. Також через молитву, бо людина сама звертається і отримує досвід спілкування з милосердним Богом. Ну і, звичайно, Святі Таїнства, через які людина щораз глибше і глибше входить у таїнство Церкви і дедалі більше наближається до Бога. А це і є місія євангелізації – привести людину до Бога.

У процесі написання дипломної роботи не виникало труднощів із літературою. Є багато Енциклік, Булл, Апостольських послань Римських Архиєреїв, є чимало документів Церкви, а також багато авторів розкриває теми євангелізації і покаяння. Трудністю було те, що про ті дві теми вони пишуть окремо і немає жодної літератури, яка б була зразком того, яку роль відіграє таїнство Покаяння у євангелізаційній діяльності Церкви. Тому ми свідомі, що наша дипломна робота навіть близько не є остаточною і довершеною у висвітленні теми ролі таїнства Покаяння у євангелізаційній діяльності УГКЦ, адже вона потребує більш детального вивчення для подальших ґрунтовних досліджень.

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ І. СЛУЖІННЯ ДУХОВНОГО НАСТАВНИЦТВА 9

1. Формація для духовного наставництва 9

1.1 Покликання 9

1.2 Духовна підготовка до священства 11

1.3 Інтелектуальна підготовка 14

1.4 Психологічна підготовка 15

2. Динаміка духовного наставництва 18

2.1 Розвиток духовного наставництва 18

2.2 Сповідь і духовне наставництво 21

2.3 Процес духовного наставництва 23

2.3.1 Священник потребує духовного наставництва 23

2.3.2 Розпізнання волі Святого Духа 24

2.3.3 Наставництво мирян 25

3. Доступність священника та батьківське прийняття 29

3.1 Час 30

3.2 Місце 32

3.3 Помилки сповідника 34

РОЗДІЛ II. СЛУЖІННЯ ПОКАЯННЯ В ПЕРСПЕКТИВІ ХРИСТИЯНСЬКОЇ СВЯТОСТІ	39
1. Холод зачинених дверей	39
1.1 Духовні недуги і їх причини	40
1.2 Плоди духовних недуг	45
2. Запрошення до покаяння	47
2.1 Сповідь дітей	49
2.2 Сповідь молоді	51
2.3 Сповідь чоловіків	53
2.4 Сповідь жінок	55
2.5 Сповідь осіб похилого віку	56
2.6 Сповідь наречених і подружніх пар	57
3. Духовна терапія	61
3.1 Духовні ліки	63
3.1.1 Проповідь	63
3.1.2 Катехизація	66
3.1.3 Молитва	68
3.1.4 Таїнства	69
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	76